

رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی

دوره ۶، شماره ۲۲، پاییز ۱۳۹۷

ص ص: ۲۷-۵۲

بررسی نگرش، دانش و عملکرد داوران رشته‌های ورزشی پربرخورد در ارتباط با مسائل قانونی مرتبط با حرفه داوری

حمیدرضا میرصفیان^{۱*} - آزاده محمدی‌نژاد^۲

۱. استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران ۲. دکتری حقوق ورزشی، کانون

وکلاي اصفهان، اصفهان، ایران

(تاریخ دریافت: ۲۹ / ۰۳ / ۱۳۹۶، تاریخ تصویب: ۲۴ / ۰۸ / ۱۳۹۶)

چکیده

هدف پژوهش حاضر سنجش نگرش، دانش و عملکرد داوران رشته‌های ورزشی پربرخورد در ارتباط با مسائل قانونی مرتبط با حرفه داوری است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه داوران مرد رشته‌های ورزشی تکواندو، کاراته، جودو، کشتی، بوکس در شهر اصفهان در سال ۱۳۹۵ است که از میان آنها ۱۸۳ داور به صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. همچنین کلیه مسئولان هیأت‌های ورزشی و اعضای کمیته‌های داوری رشته‌های ورزشی مذکور در شهر اصفهان به منظور سنجش عملکرد داوران در ارتباط با اجرای وظایف قانونی خود در میادین رقابتی در انجام این پژوهش مشارکت داشتند. از سه ابزار محقق ساخته به منظور سنجش نگرش، دانش و عملکرد داوران در این پژوهش استفاده شد. نتایج نشان داد که نگرش داوران ورزش‌های پربرخورد نسبت به حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری نگرشی منفی است و آنها دانش مناسبی در خصوص مسائل قانونی مرتبط با حرفه داوری ندارند. همچنین عملکرد آنها در زمینه اجرای وظایف قانونی مرتبط با حرفه داوری در محیط رقابت مناسب ارزیابی نشده است.

واژه‌های کلیدی

حرفه داوری، دعاوی قضایی، غفلت، مسئولیت مدنی، ورزش‌های پربرخورد.

مقدمه

به طور کلی شرکت در فعالیتهای ورزشی و رقابتی همواره با آسیبهای مختلفی برای ورزشکاران همراه است که این آسیبها با توجه به ماهیت رشتههای مختلف ورزشی متفاوتاند (۱۶). اگرچه بیشتر این آسیبها و صدمات ورزشی از نظر قانونی تصادفی تلقی می‌شوند، بسیاری از آنها نیز نتیجه قصور داوران در رقابت‌های ورزشی است که نتیجه این قصور علاوه بر ایجاد امکان آسیب دیدگی برای ورزشکاران، امکان ایجاد دعاوی قضایی را برای داوران و تحمیل مسئولیتهای کیفری و مدنی به آنان و در نتیجه الزام آنها به جبران خسارت را به وجود می‌آورد (۱۳). به همین سبب در این مقاله سعی شده تا مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داور به صورت کلی و وظایف قانونی داوران در قبال ورزشکاران تحت کنترل در رقابت‌های ورزشی، شرایط ایجاد شده برای داور در صورت قصور از وظایف حقوقی خود، عوامل مؤثر در تحمیل مسئولیت مدنی به داور و الزام وی بر جبران خسارت به ورزشکار زیان دیده، که همگی مرتبط با مفاهیم به کار رفته در ابزارهای این پژوهش هستند، بررسی شود، سپس نوع نگرش، سطح دانش و نحوه عملکرد داوران در رشتههای ورزشی پربرخورد و خطرناک از نظر حقوقی و در زمینه مسائل قانونی مرتبط با حرفه داور بررسی شود و در ادامه به کشف علل و عوامل اثرگذار بر نگرش، دانش و عملکرد آنان در ارتباط با موارد مذکور پرداخته شود.

از نظر حقوقی داور شخصی است که دارای مجوز قضاوت در یک رشته ورزشی از مراجع ذیصلاح باشد (۱۸). بررسی نحوه و روش قضاوت داور در رقابت‌های ورزشی از شمول قوانین حقوق ورزشی خارج است و این نحوه قضاوت تا جایی که به عنوان عاملی در جهت ورود خسارت به ورزشکاران و دیگر افراد درگیر در رقابت ورزشی شناخته نشود، در چارچوب مباحث حقوق ورزشی

قرار نمی‌گیرد (۲۲). داوران به طور کلی از لحاظ حقوقی در جریان رقابت‌های ورزشی سه نقش متفاوت را بر عهده دارند. آنها در جریان اعمال قوانین و اتخاذ تصمیمات مناسب عهده دار نقش قضاوت^۱ هستند. آنان مدیریت بازیکنان و به صورت کلی رقابت ورزشی را بر عهده دارند و به عنوان مدیر^۲ در یک رقابت ورزشی شناخته می‌شوند. همچنین در زمان برخورد و ایجاد تضاد و تنش میان ورزشکاران نقش میانجی^۳ را ایفا می‌کنند (۲۶). داوران در راستای اجرای نقش‌های سه گانه خود در رقابت‌های ورزشی وظایف قانونی ویژه‌ای را نیز بر عهده دارند که قصور یا تخطی در اجرای وظایف محوله، در صورت اثبات عناصر لازم، آنان را در معرض خطر تحمیل مسئولیتهای کیفری یا مدنی و الزام به جبران خسارت قرار می‌دهد (۱۷). وظایف حقوقی داوران در رقابت‌های ورزشی از سه منبع قانون^۴ (مجموعه قوانین رشته‌های ورزشی با مرجعیت فدراسیون‌های ورزشی مربوطه)، عرف^۵ (مجموعه عادات، رفتارها و باورهای پذیرفته شده در جامعه) و قرارداد^۶ (قرارداد منعقد فی مابین داور و مراجع استخدای^۷) استخراج شده که براساس ماهیت و نوع رشته‌های ورزشی متفاوتاند و به طور کلی به دو دسته

1. Judge
2. Manager
3. Mediator
4. Law
5. Custom
6. Contract

۷. یک داور ممکن است به صورت مستقل یا به عنوان مستخدم فدراسیون‌های ورزشی یا به هر دو صورت، بسته به قوانین کشورهای مختلف، مشغول به کار باشد. این تمایز بسیار مهم است، زیرا چنانچه داور به صورت مستقل فعالیت کند و در زمان اجرای وظایفش دچار خسارت شود یا خسارتی به دیگران وارد کند، سازمان مربوط مسئول جبران خسارت داور یا شخص ثالث زیان دیده نخواهد بود. اما چنانچه داور به عنوان یک مستخدم اعمال وظیفه کند، چنانچه در حین انجام وظیفه آسیب ببیند یا به کسی خسارت وارد کند، براساس تئوری مسئولیت کارفرما، مسئولیت جبران خسارت بر عهده کارفرمای داور است (۲۷). ملاک مشخص شدن مستقل یا مستخدم بودن یک داور درجه کنترلی است که کارفرمای وی می‌تواند بر او اعمال کند.

عمده تقسیم می‌شوند. گروه اول شامل وظیفهٔ مراقبت قراردادی^۱ است که در این حیطه از وظایف داوران براساس قرارداد منعقد شده با مراجع استخدامی موظف به مراقبت از ورزشکاران هستند. در واقع اگرچه ورزشکاران در فرایند عقد قرارداد داوران با مراجع استخدامی شرکت نکرده‌اند، حفظ سلامت و رفاه آنها به‌عنوان غایت و هدف قرارداد به‌صورت واضح و صریح تعریف شده است. این قرارداد مبنای حقوقی برای مسئولیت داوران قلمداد می‌شود و زمانی که آنها وظایف خود در ارتباط با ایمنی ورزشکاران را اجرا می‌کنند، اعمال می‌شود (۷). گروه دوم وظایف شامل حیطهٔ وظایف کنترل^۲ است. در حقیقت علاوه بر وظایفی که براساس مفاد قرارداد بر داوران محول می‌شود، قوانین و قواعد رشته‌های ورزشی نیز داوران را حاکم بر ورزشکاران و محیط رقابت قرار می‌دهد.

بر همین اساس جلوگیری از اجرای افعال خارج از قواعد ورزش مربوطه و رقابت، مجازات رفتارهای خطرناک و غیرقانونی و به‌طور کلی کنترل جریان مسابقه نیز در حیطهٔ وظایف داوران قرار می‌گیرد. بنابراین داوران براساس وظیفه و با هدف تعیین ایمنی و سلامت ورزشکاران، موظف به کنترل اعمال و رفتار آنها در مسابقات ورزشی‌اند (۹).

قصور داور در اجرای وظایف محوله ممکن است به مسئولیت کیفری و مدنی وی منجر شود. وظایف داوران از منظر حقوقی به‌صورت جامع و کامل در منابع موجود در داخل کشور کمتر یافت می‌شود. حال اینکه مصادیق هفت‌گانهٔ این وظایف بر مبنای نتایج پژوهش‌های مختلف، نظر متخصصان حقوق ورزشی، پرونده‌های حقوقی و رویه‌های قضایی به شرح ذیل بررسی می‌شود (۲۲). نخستین حیطه از وظایف داوران بررسی و بازدید زمین و محل مسابقه و وسایل و تجهیزات ورزشی، همچنین

بررسی بدن و تجهیزات و البسهٔ ورزشی شخصی ورزشکاران قبل از شروع رقابت^۳ و اطمینان از سلامت و استاندارد آنها در شروع مسابقه و در ادامهٔ آن تا پایان رقابت است (۲۳). در این میان هر وضعیت غیر استاندارد و یا خطرناکی که توسط داور در این بررسی کشف گردد، باید به مسئول مسابقات گزارش شود و قبل از شروع مسابقه یا در حین آن، اقدام به اصلاح آن کند و در صورت دسترسی نداشتن به وسایل سالم، رقابت ورزشی باید با تأخیر انجام گیرد یا در زمان دیگری برگزار شود (۱۳). همچنین بررسی مدارک ورزشکاران (مانند کارت‌های شناسایی، بیمه و غیره) پیش از شروع مسابقه از وظایف داوران است. دومین حیطه از وظایف داوران آگاه کردن ورزشکاران از خطرهای احتمالی است که در رقابت ممکن است به‌وجود آید. بیان این نکته حائز اهمیت است که این وظیفه شامل خطرهای ذاتی^۴ هر ورزش که هر ورزشکار متعارف و منطقی باید از آن آگاه باشد، نمی‌شود (۲۳). سومین گروه از وظایف داوران توجه به شرایط آب‌وهوایی، دما، رطوبت، میزان نور، تهویه و به‌طور کلی تمامی عوامل جوی و غیر جوی^۵ در مسابقاتی که در داخل سالن یا در فضای باز انجام می‌گیرد در آغاز و در حین برگزاری رقابت ورزشی و مقایسهٔ آن با استانداردهای رشتهٔ ورزشی مربوطه و عدم برگزاری مسابقه در شرایط نامساعد به‌دلیل احتمال ورود آسیب به ورزشکاران^۶ است. همچنین، توقف

۲. در برخی از رشته‌های ورزشی بازدید و بررسی وسایل ورزشکاران (مانند بوکس و تکواندو) و بدن ورزشکاران (مانند کشتی و کبدي) شامل وظایف داوران است.

4. Inherent risks

۴. مانند وجود اشیای خطرناک در نزدیکی محل مسابقه یا عدم رعایت نکات ایمنی که امکان ایجاد آسیب به ورزشکاران را داشته باشد.

۵. در ورزش‌هایی مثل اسکی استقامت، شنا در آب‌های آزاد، سه‌گانه، کوهنوردی و غیره که امکان آسیب به‌وسیلهٔ حیوانات وحشی وجود دارد نیز داور موظف به لغو رقابت در صورت تشخیص شرایط نامساعد است.

و تعلیق رقابت در صورت به خطر افتادن سلامت تماشاچیان و بر هم خوردن نظم عمومی و توجه به مصالح اجتماعی در ادامه دادن یا توقف رقابت از وظایف داوران است (۲۷). چهارمین حیطه از وظایف قانونی داوران جلوگیری از ورود دیگر افراد مشارکت‌کننده در رویداد ورزشی است که به صورت قانونی در زمان انجام رقابت حق شرکت در مسابقه یا ورود به محیط رقابت را نداشته باشند. همچنین داوران موظف به جلوگیری از ورود اجسام خارجی به محیط رقابت هستند. در صورت بروز هر یک از این موارد داور موظف به قطع مسابقه یا حتی در صورت نیاز لغو رقابت است (۲۷). پنجمین حیطه وظایف داوران اجرای کامل قوانین و قواعد ورزشی و کنترل فعالیت ورزشکاران است. قوانین ورزشی از دیدگاه حقوقی به دو قسمت تقسیم می‌شوند: گروهی از قوانین که ساختار اصلی رقابت‌های ورزشی را احاطه و اداره می‌کنند (مانند عدم اجازه استفاده بازیکنان فوتبال از دست در جهت کنترل توپ، به غیر از دروازه‌بان)، گروه دیگر قوانین شامل قواعدی است که مراقبت‌ها و احتیاط‌های ویژه‌ای را بر بازیکنان تحمیل می‌کنند و هدف آنها تأمین ایمنی ورزشکاران در زمان مسابقه^۱ و پرهیز از خشونت، انتقام‌جویی و سالم‌سازی محیط مسابقه است (۶). در حقیقت این وظیفه داور است که بر اجرای هر دو گروه از قوانین نظارت داشته باشد. شایان ذکر است که بی‌شک داوران نمی‌توانند از ایجاد خشونت در رقابت‌ها جلوگیری کنند، اما وظیفه دارند مراقبتی منطقی را در اجرای قوانین مسابقه اعمال کنند (۲۳). گروه ششم وظایف داوران شامل نظارت منطقی بر فعالیت ورزشکاران، محیط مسابقه و روند و اجرای صحیح رقابت با حضور به موقع و مؤثر در محل مناسب طی مسابقه است (۱۱). همچنین نظارت بر وجود تجهیزات و پرسنل پزشکی هماهنگ با استاندارد هر

۱. مانند جلوگیری از اجرای فنون خطا و یا غیراستاندارد.

ورزش و اطمینان از در دسترس بودن آنها و حضور مسئولان برقراری امنیت (در مسابقاتی که حضور آنها ضروری است) از دیگر وظایف داوران در این حیطه است (۱۰). هفتمین گروه وظایف داوران اطمینان از سلامت ورزشکاران پیش از آغاز رقابت و رسیدگی مناسب به درمان ورزشکار صدمه‌دیده در حین رقابت است. در این زمینه داوران موظف به توقف مسابقه و اجازه ورود پرسنل پزشکی به محیط مسابقه جهت تعیین میزان آسیب و رسیدگی به ورزشکار آسیب‌دیده و انتقال وی به خارج از محیط مسابقه هستند. همچنین، داوران موظف به حصول اطمینان از سلامت ورزشکار آسیب‌دیده بعد از درمان و در زمان ورود مجدد به رقابت هستند (۲۳).

نکته شایان توجه در این میان آن است که گاهی قوانین در خصوص وظایف داوران مبهم‌اند. در این گونه مواقع مهم‌ترین عامل در فرایند تصمیم‌گیری داور توجه به سلامت و ایمنی بازیکنان است. به بیانی دیگر، اگر احتمال ورود آسیب به ورزشکار دور یا بعید باشد، عوامل دیگر مثل توجه به جریان مسابقه و همچنین درخواست‌های مربیان و ورزشکاران در تقدم خواهد بود (۲۳).

قصور در اجرای وظایف مذکور می‌تواند به طرح دعوی حقوقی علیه داور و در بیشتر موارد تحمیل مسئولیت مدنی به وی منجر شود. مسئولیت ناشی از حوادث ورزشی زیر نظر قواعد عمومی مسئولیت مدنی در هر کشور بررسی می‌شود^۲ (۲۷). در هر صورت، با اینکه قصور داوران

۲. قواعد مسئولیت مدنی شامل مجموعه قوانینی است که برای حمایت از حقوق افراد در مقابل دخالت و تجاوز غیرمنطقی افراد دیگر به کار می‌رود و وظیفه آن الزام فرد خاطی به جبران خسارت متضرر است. به عبارت دیگر، اولین وظیفه حقوق مسئولیت مدنی این است که با رفع ضرر از متضرر و تحویل آن به عامل زیان، موقعیت متضرر را به حالت قبل از تحمیل ضرر تبدیل کند (۲۵). در اینجا بیان این نکته اهمیت دارد که هدف حقوق مسئولیت مدنی مجازات افراد به دلیل افعال خلاف قانون آنها نیست، بلکه تنها به دنبال جبران خسارت فرد زیان‌دیده است. یکی از پرکاربردترین ماده‌های قانونی مسئولیت مدنی در زمینه مسئولیت‌های ناشی از حوادث ورزشی ماده یک قانون

اغلب عمدی نیست، حقوق مسئولیت مدنی هر دو مورد خسارات عمدی و سهوی را پوشش می‌دهد (۲۲). اما پیش از اینکه داور مسئول خسارت وارده به ورزشکاران یا دیگر افراد درگیر در رقابت ورزشی قلمداد شود، عناصر لازم برای تحمیل مسئولیت به وی باید فراهم شده باشد. مصادیق این عناصر عبارت‌اند از وجود وظیفهٔ مراقبت برای داور، نقض یا کوتاهی در اعمال وظیفهٔ مراقبت توسط داور، ورود خسارت به ورزشکار یا دیگر افراد درگیر در رقابت، و رابطهٔ سببیت بین فعل یا ترک فعل داور و ورود آسیب به افراد درگیر در رقابت ورزشی. در ادامه هر یک از عناصر مذکور شرح داده می‌شود. نخستین عامل در جهت تحمیل مسئولیت به داور وجود وظیفهٔ مراقبت برای داور است. این وظیفه شامل میزان معقولی از مراقبت است که داور نسبت به شرکت‌کنندگان در مسابقهٔ ورزشی (اعم از ورزشکاران، مربیان، برگزارکنندگان رقابت‌های ورزشی و غیره) باید اعمال کند. این وظیفه با توجه به سرعت و میزان برخوردهای موجود در ورزش، خطرهای ذاتی و طبیعی رشته‌های مختلف ورزشی و همچنین درجهٔ آسیبی که ممکن است در آن رقابت‌ها به وجود بیاید، متفاوت است (۲۷) که طبیعتاً در رشته‌های ورزشی پربرخورد بسیار بیشتر است. اثبات وجود این وظیفه اولین قدم در اثبات تقصیر داور در ارتباط با ورزشکار آسیب‌دیده است (۲۴). پس از اثبات وظیفهٔ داور در اعمال مراقبت منطقی و حفظ سلامت شرکت‌کنندگان، به تعیین یک استاندارد اجرایی در زمینهٔ میزان مراقبت منطقی نیاز است (۲۳) که طبعاً از یک موقعیت به موقعیتی دیگر و از ورزشی به ورزش دیگر متفاوت است و معمولاً رفتاری

است که از داور منطقی و متعارف در شرایط مشابه انتظار می‌رود (۲۳). این استاندارد در هر موقعیت تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار می‌گیرد که شامل استانداردهای نوشته‌شده (قوانین، مقررات و قواعد ورزش‌ها و رقابت‌های ورزشی)، استانداردهای نانوشته (تجربیات داور و مانند پایان دادن به مسابقه به فراخور وضعیت جسمانی و یا روانی ورزشکار) (۱۲) و رویهٔ قضایی (پرونده‌های حقوقی و تصمیماتی که قبلاً توسط قضات دیگر در موارد مشابه گرفته شده و می‌تواند راهنمای قضات در اتخاذ تصمیم و صدور رأی باشد) است^۱ (۲۳).

دومین عامل در جهت تحمیل مسئولیت به داور، پس از اثبات وجود وظیفهٔ مراقبت، اثبات نقض یا کوتاهی در اعمال وظیفهٔ مراقبت توسط وی در سطحی پایین‌تر از استاندارد رشتهٔ ورزشی مربوط خواهد بود. به بیانی دیگر، پس از مشخص شدن وجود وظیفهٔ مراقبت برای اثبات تقصیر داور و تحمیل مسئولیت به وی، نقض آن وظیفه توسط داور باید ثابت شود. در حقیقت مدعی (ورزشکار یا دیگر افراد درگیر در رقابت) باید اثبات کند که رفتار

۱. حقوقدانان ورزشی معتقدند به دلیل اینکه افعال داوران به صورت آنی، در شرایط هیجانی خاص، تحت فشارهای مختلف دیداری و شنیداری و در حضور هزاران تماشاچی و دوربین‌های تلویزیونی اتخاذ می‌شود، باید با یک استاندارد سهل و آسان ارزیابی گشود که اختیارات و توانایی‌های آنها را محدود نگرداند (۱۲). به بیانی دیگر، داوران باید بدون ترس از قوانین به وظیفهٔ خود عمل کنند و برای داور آزاد باشند، چراکه از نظر حقوقی همواره اصل بر آن است که داوران بدون سوءنیت به مسئولیت‌های خود عمل کرده و اشتباهات آنها غیرعامدانه است (۷) و آنها نباید به سبب اشتباه در قضاوت، از قلم افتادگی یا افعال سهوی که امکان انجام آن برای هر داور وجود دارد، مؤاخذه شوند (۲۳). به همین سبب در دادگاه‌ها همیشه از یک استاندارد غفلت عادی برای بررسی افعال داوران استفاده می‌شود (۷). از طرف دیگر به نظر می‌رسد علی‌رغم حساسیت شغل داور و نیاز داوران به آزادی در تصمیم‌گیری بدون ترس از قانون نمی‌توان رفتار یک انسان متعارف عادی را معیار مراقبت قرار داد، چراکه حرفهٔ داور حرفه‌ای بسیار تخصصی است و فرد عادی هیچ‌گونه اطلاعی از علم داور و قوانین ورزشی ندارد. همچنین در ارزیابی رفتار داوران باید توجه داشت چنانچه داور آگاهی، مهارت یا هوش بیشتری از یک داور متعارف داشته باشد، رفتار او باید با آن موقعیت سازگار باشد (۲۵).

مسئولیت مدنی بوده که بیان می‌کند: "هر کس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجهٔ بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجاری یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد".

داور از استاندارد لازم برای مراقبت منحرف شده و این انحراف به ورود خسارت به آنها منجر شده است^۱ (۱۵).

اثبات ورود خسارت به ورزشکار یا دیگر افراد درگیر در رقابت ورزشی سومین عنصر لازم برای اثبات تقصیر داور در آسیب وارده به ورزشکاران خسارت دیده است؛ بدین معنی که نقض وظیفه توسط داور باید به ورود آسیب یا خسارت به ورزشکار (یا دیگر افراد درگیر در رقابت) منجر شده باشد. خسارت ممکن است جسمی، مادی، معنوی یا ترکیبی از هر دو نوع را شامل شود و در صورت فقدان این عنصر، داور تقصیری مرتکب نشده و مسئولیتی نخواهد داشت (۸). از طرف دیگر، در صورت اثبات ورود خسارت به ورزشکار، در مرحله بعد باید قابلیت پیش بینی ورود آن ضرر به ورزشکار توسط داور اثبات شود. به عبارت دیگر، خسارت وارد شده منطقیاً باید توسط داور قابلیت پیش بینی داشته باشد تا از منظر قانونی قابل جبران باشد^۲ (۷).

آخرین عامل در جهت تحمیل مسئولیت به داور وجود رابطه سببیت بین فعل یا ترک فعل داور و ورود آسیب به ورزشکاران یا دیگر شرکت کنندگان در حین رقابت ورزشی است (۳). به بیانی دیگر، با وجود نقض وظیفه مراقبت، ورود آسیب به مدعی و همچنین قابل پیش بینی بودن خطر، اثبات رابطه سببیت نیز برای تحمیل مسئولیت به داور ضروری است (۳). بدین معنی که مدعی (ورزشکار آسیب دیده) باید ثابت کند که فعل یا ترک فعل داور علت

حقیقی ورود آسیب به او بوده است^۳ (۱۳). شایان ذکر است که اثبات عناصر مذکور بر عهده فرد آسیب دیده از فعل یا ترک فعل داور بوده و باید به صورت فردی و در خصوص فعل داور در طول مسابقه بررسی شود و اثبات آن، وظیفه ورزشکار (یا دیگر شرکت کنندگان) زیان دیده است و در صورت عدم اثبات هر یک از عناصر مذکور، مسئولیت داور و الزام وی به جبران خسارت رفع می شود (۲۳).

به طور کلی برای تشخیص میزان مسئولیت داور در آسیب های ورزشی اثبات وجود سبب حقیقی و سبب حقوقی خسارت الزامی است که این نتایج در پاسخ به دو پرسش به دست می آید که اولاً آیا آسیب وارده به ورزشکار به دلیل فعل یا ترک فعل داور رخ داده است یا اینکه با وجود تلاش های داور، آسیب همواره به وجود می آمد (سبب حقیقی) و ثانیاً آیا ارتباط بین عمل داور و آسیب وارده به اندازه کافی محکم است که تحمیل مسئولیت به داور را توجیه کند یا خیر (سبب حقوقی) (۲۵). البته بیان این موضوع نیز ضرورت دارد که آسیب وارده به ورزشکار حتماً نباید از عمل مستقیم داور یا قصور او به وجود آید. در حقیقت در نظر قضات تنها اینکه فعل داور، توالی مداوم حوادثی باشد که به آسیب ورزشکار منجر شده، کفایت می کند^۴ (۲۵).

به طور کلی امکان تحمیل مسئولیت به داوران و تعقیب قضایی آنان در دو حالت به وجود می آید. در حالت اول داوران به دلیل آسیب ها و خسارات ناشی از اعمال آنها

۱. این باور در دادگاه های سراسر دنیا و همچنین توسط قضات رسیدگی به مسائل ورزشی پذیرفته شده است که داوران تحت درجه مراقبت و داوراندیشی مناسب و بمانند یک داور متعارف رقابت را اداره می کنند، بنابراین اثبات خلاف این امر و خارج از استاندارد بودن فعل داور باید توسط فرد زیان دیده اعم از ورزشکار، مربی، سرپرست باشگاه و غیره در دادگاه اثبات شود.

۲. اگرچه همه صدمات و آسیب هایی که به ورزشکاران وارد می شود قابلیت پیش بینی ندارد، احتمال ورود آسیب به ورزشکاران در برخی رشته های ورزشی بیشتر است. بنابراین، معیار قابلیت پیش بینی خسارت، تصمیم یک داور محتاط در آن شرایط خاص خواهد بود.

۳. در حقیقت در صورت وجود خسارت، دادگاه تلاشی در جهت مشخص کردن همه علت های ایجاد حادثه انجام نمی دهد و تنها موضوع مورد اهمیت، مشارکت داور در ورود آسیب به ورزشکار است که خسارت وارده نتیجه نقض وظیفه داور بوده است، بدین معنی که اگر فعل یا ترک فعل داور انجام نمی شد، آسیب مورد نظر رخ نمی داد.

۴. به بیانی دیگر اگر چندین عامل به ورود آسیب به ورزشکار منجر شده باشد و یکی از آن اسباب فعل داور باشد، داور نیز مسئول است، اگرچه فعل یا ترک فعل او سبب مستقیم آسیب نباشد.

بر ورزشکاران (یا دیگر افراد درگیر در محیط رقابت)، به دعاوی قضایی وارد می‌شوند که شرایط و ضوابط آن پیش از این بررسی شد. از طرف دیگر، داوران ممکن است براساس تصمیمات و آرای خود در رقابت‌های ورزشی (بدون ایجاد آسیب مستقیم به افراد درگیر در رقابت) مورد تعقیبات قضایی قرار گیرند که در این زمینه باید عناصر فساد، سوءنیت یا تقلب در تصمیمات داوری اثبات شود، چراکه در غیر این صورت دادگاه‌ها در سراسر دنیا اغلب تمایلی به بررسی و دخالت در تصمیمات اخذشده توسط داوران در میادین ورزشی، خواه شامل خطاهایی در قضاوت باشد یا به دلیل عدم اجرای قانون، ندارند (۲۲).

بی‌توجهی به مباحث حقوق ورزشی در ساختار ورزش کشور، به‌ویژه در خصوص مسائل حقوقی حرفهٔ داوری در کمیت پژوهش‌های انجام‌گرفته به‌صورتی واضح ظهور کرده است. به همین سبب تحقیقات زیادی در خصوص مسائل حقوقی مرتبط با ورزش و به‌ویژه مباحث حقوقی حرفهٔ داوری انجام نگرفته است. در مورد اندک پژوهش‌های انجام‌گرفته می‌توان به پژوهش حسینی و اسحاقی (۱۳۹۴) اشاره کرد که به بررسی مسئولیت‌های کیفری و مدنی در فعالیت‌های ورزشی پرداختند و ضمن توجه به مفاهیم اساسی و بنیادی حقوقی مرتبط با ورزش، به مسئولیت ورزشکار صدمه‌زننده توجه کرده و در ادامه نتایج قصور هر یک از عوامل درگیر در خسارات و آسیب‌های ورزشی را بررسی کردند (۵). کاتوزیان (۱۳۷۸) نیز در پژوهشی مشابه در بررسی کلی خطاها و مسئولیت‌های قانونی موجود در ورزش، به ارائهٔ دورنمایی از قوانین ورزشی پرداخته و در پی آن خطاهای ورزشی و مسئولیت‌های ناشی از آن را در سه حیطه بررسی کرده است (۶). همچنین جامپیون و تی^۱ (۱۳۷۶) در بررسی مبانی حقوقی در ورزش، اشاره‌ای هرچند اندک به

مسئولیت‌ها و شرایط تحمیل مسئولیت مدنی به داوران در رقابت‌های ورزشی داشته و موارد تقصیر داور از دیدگاه قانونی را بررسی کرده‌اند (۴). در پژوهشی دیگر، محمدی‌نژاد، میرصفیان و سلطان حسینی (۲۰۱۲) ابعاد مختلف مسئولیت مدنی داوران در رشته‌های مختلف ورزشی را براساس قوانین حقوق ورزشی اتحادیهٔ اروپا و آمریکا بررسی کرده‌اند (۲۲). در بررسی دانش حقوقی مربیان ورزشی دانشگاه‌های ایران نیز محمدی‌نژاد و میرصفیان (۲۰۱۵) پس از ارزیابی کمی و کیفی دانش مربیان رشته‌های مختلف ورزشی از مسائل حقوقی مرتبط با حرفهٔ مربی‌گری و همچنین بررسی کیفی ویژگی‌ها و شرایط اجتماعی-اقتصادی مربیان بیان کردند که دانش مربیان دانشگاه‌های ایران از مسائل حقوقی مرتبط با مربیگری مناسب نیست و آنها از اختیارات و وظایف قانونی خود و همچنین مسائل مرتبط با انواع مسئولیت‌های قانونی در صورت عدم اجرای وظایف خود آگاهی مناسبی نداشته‌اند (۲۰). همچنین در پژوهش مذکور مشخص شد که موقعیت اجتماعی مربیان دانشگاهی که بعضاً از مربیان مطرح استان‌های خود بوده‌اند، موقعیت مناسبی در مقایسه با دیگر مشاغل هم‌ردهٔ خود نیست و آنها از موقعیت اجتماعی و همچنین وضعیت اقتصادی مناسبی در کشور برخوردار نیستند. در پژوهشی دیگر، محمدی‌نژاد، میرصفیان و کرای^۲ (۲۰۱۳) ابعاد وظایف و مسئولیت‌های قانونی مربیان در رشته‌های مختلف ورزشی را براساس قوانین موجود در اتحادیهٔ اروپا بررسی کردند و به بیان تفاوت‌های موجود در وظایف و به تبع آن مسئولیت‌های مربیان در رشته‌های مختلف ورزشی پرداختند (۲۱).

با عنایت به اندک پژوهش‌های انجام‌گرفته در ادبیات حقوق ورزشی به‌طور کلی و مباحث حقوقی مرتبط با

حرفه داوری، انجام تحقیقات مرتبط با این حوزه به‌ویژه در خصوص داوری در رشته‌های ورزشی پربرخورد و خطرناک بیش از پیش روشن می‌شود، چراکه وظایف و مسئولیت‌های حقوقی داوران از یک طرف و احتمال تحمیل مسئولیت‌های قانونی به آنان در این‌گونه ورزش‌ها براساس ماهیت، نحوه اجرا و همچنین خطرهای ذاتی و غیرذاتی موجود در این‌گونه فعالیت‌ها اساساً بیشتر از حوزه‌های دیگر وجود خواهد داشت.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ نوع کاربردی و از دسته مطالعات توصیفی است که به‌صورت پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه داوران مرد رشته‌های ورزشی پربرخورد (تکواندو، کاراته، جودو، کشتی و بوکس) در شهر اصفهان در سال ۱۳۹۵ است که به‌صورت فعال با هیأت‌های ورزشی مربوطه در آن شهر در زمان انجام پژوهش همکاری داشتند ($N=435$). علت انتخاب رشته‌های ورزشی مذکور ماهیت و طبیعت آنهاست که ورزشکاران در آن بیشترین برخورد فیزیکی را با یکدیگر دارند. همچنین پتانسیل بالای رشته‌های مذکور در ورود آسیب به ورزشکاران و در نتیجه وظیفه و مسئولیت ویژه و بالای داوران در مسابقات این رشته‌های ورزشی بوده است. همچنین تمامی مسئولان هیأت‌های ورزشی شامل رؤسا، نایب‌رئیسان، دبیران هیأت‌ها و همچنین تمامی اعضای کمیته‌های داوری هیأت‌های ورزشی مذکور نیز به‌منظور سنجش عملکرد داوران در زمینه اجرای وظایف قانونی خود در میادین رقابتی در این پژوهش مشارکت داشتند ($N=25$). علت انتخاب این افراد حضور آنها به‌عنوان مسئولان برگزاری، مسئولان فنی و ناظران رقابت‌های ورزشی متعدد در شهر اصفهان و آگاهی

کامل آنها از وضعیت عملکرد داوران این شهر در محیط رقابت بوده است.

از جدول کرجسی و مورگان^۱ (۱۹۷۰) برای تعیین حجم نمونه آماری استفاده شد که با توجه به تعداد داوران حاضر در جامعه آماری پژوهش ($N=435$) عدد ۲۰۵ به‌عنوان حجم نمونه آماری تعیین شد (۱۴). روش نمونه‌گیری در این پژوهش روش تصادفی طبقه‌ای بوده است. نرخ پرسشنامه‌های بازگشتی ۸۹ درصد بوده که بر همین اساس ۱۸۳ پرسشنامه صحیح و کامل برای تحلیل‌های آماری در این پژوهش انتخاب شد. داوران حاضر در گروه نمونه در رشته‌های مختلف ورزشی (تکواندو: ۴۰ نفر، کاراته: ۵۱ نفر، جودو: ۲۷ نفر، کشتی: ۴۵ نفر، بوکس: ۲۰ نفر) و با تجربیات داوری مختلف (کمتر از ۵ سال: ۶۲ نفر، ۵-۱۰ سال: ۷۵ نفر، بیشتر از ۱۰ سال: ۴۶ نفر) و همچنین با درجات مختلف داوری^۲ (درجه سه: ۶۱ نفر، درجه دو: ۷۷ نفر، درجه یک و بالاتر: ۴۵ نفر) در این تحقیق شرکت داشتند.

با توجه به هدف پژوهش و به‌دلیل نبود ابزاری مناسب در داخل و خارج از کشور، از سه پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد. در ابتدا ویژگی‌های جمعیت‌شناختی داوران در زمینه سن، رشته ورزشی، تجربه داوری و درجه کارت داوری آنها ارزیابی شد. پرسشنامه سنجش نگرش داوران نسبت به حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری متشکل از ۱۲ سؤال بوده که نگرش داوران در خصوص حقوق ورزشی و مسائل حقوقی مرتبط با حرفه

1. Kerjcie & Morgan

۲. داوران به‌طور کلی براساس کارت داوری اخذشده از فدراسیون‌های ورزشی رتبه‌بندی می‌شوند. بدین‌منظور آنها در کلاس‌های ارتقای درجات داوری شرکت کرده و پس از گذراندن دروس تئوری و عملی مرتبط با حرفه داوری در رشته ورزشی مربوطه و اخذ نمره قبولی از آزمون پایان دوره، به درجه داوری بالاتری ارتقا می‌یابند. درجات داوری در ایران از پایین‌ترین درجه به بالاترین درجه عبارت است از: درجه سه، درجه دو و درجه یک.

داوری را در طیف ۵ ارزشی لیکرتی (کاملاً موافقم، موافقم، مخالفم، کاملاً مخالفم) مشخص می‌کند که به‌ترتیب نمره‌های ۵-۱ به سؤالات تعلق می‌گیرد. روایی محتوایی این پرسشنامه پس از بررسی توسط صاحب‌نظران حقوق ورزشی و مدیریت ورزشی تأیید شد. همچنین روایی این ابزار توسط ضریب کندال تأیید شد (۰/۷۴). برای سنجش پایایی این پرسشنامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب ۰/۷۷ به‌دست آمد.

ابزار دیگر در این پژوهش پرسشنامه سنجش دانش حقوقی داوران بوده است. در ساخت این ابزار محقق ساخته از متون و مقالات حقوقی و حقوق ورزشی در زبان‌های مختلف^۱، نظرهای صاحب‌نظران حقوق ورزشی و کارشناسان ورزش دادگستری و رویه‌های قضایی استفاده شد که دانش حقوقی داوران ورزش‌های پربرخورد را در قالب ۸۰ سؤال و در دوازده حیطه (حفظ محیط رقابت، اجرای قوانین، آگاه کردن، بررسی و بازدید، نظارت، شرایط محیطی، ورزشکار آسیب‌دیده، مفاهیم مسئولیت مدنی، وظیفهٔ مراقبت، نقض وظیفه، خسارت و رابطهٔ سببیت) می‌سنجد. سؤالات این پرسشنامه به‌صورت بسته‌پاسخ با طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرتی (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، و کاملاً مخالفم) بوده که به‌ترتیب نمره‌های ۵-۱ به سؤالات تعلق می‌گیرد. نسخهٔ اولیهٔ این ابزار ابتدا در ۱۰۰ سؤال طراحی شد. سپس به‌منظور تعیین روایی محتوایی آن از ۱۱ نفر از صاحب‌نظران با مدرک دکتری در رشته‌های مدیریت ورزشی (۵ نفر)، حقوق (۵ نفر) و حقوق ورزشی (۱ نفر) خواسته شد تا هر یک از سؤالات را در طیف پنج‌ارزشی لیکرتی، از «خیلی ضعیف تا خیلی خوب» ارزیابی کنند که ۲۰ سؤال در طیف ضعیف و خیلی ضعیف قرار گرفت. میانگین نمرهٔ ارزیابی صاحب‌نظران از ۸۰ سؤال باقی‌مانده

۴/۲۶ بود که بیانگر روایی قابل قبول ابزار است. همچنین برای تعیین روایی سازهٔ پرسشنامه از آزمون تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد که همهٔ سؤالات براساس مؤلفه‌های دوازده‌گانهٔ پرسشنامه دارای بار عاملی قابل قبولی بوده‌اند (حفظ محیط رقابت: ۰/۶۲، اجرای قوانین: ۰/۶۷، آگاه کردن: ۰/۷۳، بررسی و بازدید: ۰/۶۹، نظارت: ۰/۸۱، شرایط محیطی: ۰/۷۵، ورزشکار آسیب‌دیده: ۰/۷۰، مفاهیم مسئولیت مدنی: ۰/۷۴، وظیفهٔ مراقبت: ۰/۷۹، نقض وظیفه: ۰/۸۱، خسارت: ۰/۶۸، رابطهٔ سببیت: ۰/۷۶). برای سنجش پایایی پرسشنامه نیز، پس از مطالعهٔ مقدماتی و تعیین واریانس سؤالات، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که در نهایت ضریب ۰/۸۵ به‌دست آمد.

پرسشنامهٔ دیگر در این پژوهش ابزاری برای سنجش عملکرد داوران در خصوص اجرای وظایف قانونی خود در محیط رقابت بوده است. این ابزار براساس پرسشنامهٔ سنجش دانش حقوقی داوران تدوین شده و متشکل از ۴۰ سؤال است که عملکرد داوران در محیط رقابت را در قالب هفت بعد (حفظ محیط رقابت، اجرای قوانین، آگاه کردن، بررسی و بازدید، نظارت، شرایط محیطی، ورزشکار آسیب‌دیده) می‌سنجد. این پرسشنامه به‌صورت بسته‌پاسخ بوده و سیستم نمره‌گذاری آن به‌صورت طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرتی (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم) است که به‌ترتیب نمره‌های ۵-۱ به سؤالات تعلق می‌گیرد. این ابزار توسط کلیهٔ مسئولان و اعضای کمیتهٔ داوری هیأت‌های ورزشی ورزش‌های پربرخورد مشارکت‌کننده در این پژوهش به‌منظور سنجش عملکرد داوران در زمینهٔ اجرای وظایف قانونی داور در محیط رقابت تکمیل شده است. روایی محتوایی این ابزار توسط صاحب‌نظران مدیریت و حقوق ورزشی تأیید شد. همچنین روایی سازهٔ این پرسشنامه به‌وسیلهٔ آزمون تحلیل عاملی

($P \leq 0/05$). به همین منظور از نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ استفاده شد.

نتایج و یافته‌های تحقیق

نتایج پژوهش حاکی از آن است که نگرش داوران رشته‌های ورزشی پربرخورد نسبت به حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری نگرشی منفی بوده است (جدول ۲).

پیش از اجرای آزمون‌های آماری، فرض نرمال بودن توزیع جامعه آماری آزمایش شد (جدول ۱).

اکتشافی سنجیده شد که تمامی سؤالات براساس مؤلفه‌های هفت‌گانه آن دارای بار عاملی قابل قبولی بوده‌اند (حفظ محیط رقابت: ۰/۷۰، اجرای قوانین: ۰/۶۹، آگاه کردن: ۰/۷۶، بررسی و بازدید: ۰/۷۱، نظارت: ۰/۷۵، شرایط محیطی: ۰/۶۹، ورزشکار آسیب‌دیده: ۰/۷۴). پایایی این ابزار نیز توسط ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد (۰/۸۳).

از آزمون‌های آماری کولموگروف اسمیرنوف، t تک‌متغیره و تحلیل واریانس آنوا به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از ابزارهای اندازه‌گیری استفاده شد.

جدول ۱. نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف فرض نرمال بودن توزیع جامعه آماری براساس مقیاس‌های پژوهش

متغیر	k-s-z	سطح معناداری
نگرش	۰/۸۱	۰/۵۶
دانش	۰/۸۵	۰/۴۳
عملکرد	۰/۷۹	۰/۶۸

* = $P \leq 0/05$

کولموگروف اسمیرنوف نیز معنادار نبوده، از این رو فرض نرمال بودن توزیع جامعه آماری با ضریب ۰/۹۵ اطمینان پذیرفته می‌شود.

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که خروجی آزمون کولموگروف اسمیرنوف در پرسشنامه‌های استفاده شده در این پژوهش بین ۱/۹۶+ و ۱/۹۶- قرار دارد و آماره

جدول ۲. نگرش داوران ورزش‌های پربرخورد نسبت به حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری (میانگین نظری: ۳/۰۰)

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت با میانگین نظری	t	سطح معناداری
نگرش داوران نسبت به حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری	۲/۵۸	۰/۸۱	-۰/۴۲	۴/۰۳	۰/۰۰۱

$p \leq 0/05$

داوران نسبت به حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری از میانگین نظری آزمون کوچک‌تر بوده و معناداری آن در سطح ۰/۰۱ به اثبات رسیده است.

نتایج جدول ۲ حاکی از آن است که نگرش داوران نسبت به حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری نگرشی منفی بوده است، چراکه میانگین نگرش

جدول ۳. مقایسه نگرش داوران ورزش‌های پربرخورد نسبت به حقوق ورزشی و مسائل حقوقی مرتبط با حرفه داوری
براساس تجربه داوری و درجه داوری

گروه	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
تجربه داوری	بین گروهی	۱/۱۹۸	۲	۰/۵۹۹	۰/۳۳	۰/۵۹
	درون گروهی	۲۹۹/۱۴۱	۱۸۰	۱/۶۶۶		
	کل	۳۰۰/۳۳۹	۱۸۲	-		
درجه داوری	بین گروهی	۱/۵۰۸	۲	۰/۷۵۴	۰/۴۶	۰/۸۱
	درون گروهی	۲۹۸/۸۳۰	۱۸۰	۱/۶۶۰		
	کل	۳۰۰/۳۳۹	۱۸۲	-		

* $P \leq 0/05$

به‌منظور سنجش تفاوت میان نگرش داوران از حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری با توجه به متغیرهای تجربه داوری و درجه داوری از آزمون آنوا در سطح ۰/۰۵ استفاده شد. نتایج حاکی از نبود تفاوت میان نگرش داوران با تجربیات داوری متفاوت و همچنین با درجات مختلف داوری در ارتباط با حقوق ورزشی و

مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری با بوده است (جدول ۳). بدان معنی که تجربه داوری داوران و همچنین درجه داوری آنان تأثیری بر نگرش آنها نسبت به حقوق ورزشی به‌صورت کلی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری نداشته است ($P \leq 0/05$).

جدول ۴. دانش داوران ورزش‌های پربرخورد از مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری (میانگین نظری: ۳/۰۰)

مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت با میانگین نظری	t	سطح معناداری
بررسی و بازدید	۲/۲۵	۰/۶۹	-۰/۷۵	۴/۷۱	۰/۰۰۱
آگاه کردن	۲/۱۲	۰/۷۳	-۰/۸۸	۴/۹۵	۰/۰۰۱
شرایط محیطی	۲/۵۳	۰/۸۰	-۰/۴۷	۳/۸۷	۰/۰۰۱
حفظ محیط رقابت	۲/۶۹	۰/۶۱	-۰/۳۱	۳/۳۹	۰/۰۰۱
اجرای قوانین	۲/۸۰	۰/۶۹	-۰/۲۰	۲/۱۱	۰/۰۱
نظارت	۲/۷۱	۰/۷۸	-۰/۲۹	۳/۲۲	۰/۰۰۱
ورزشکار آسیب‌دیده	۲/۶۶	۰/۶۸	-۰/۳۴	۳/۴۴	۰/۰۰۱
مفاهیم مسئولیت مدنی	۱/۱۰	۰/۵۶	-۱/۹۰	۸/۴۳	۰/۰۰۱
وظیفه مراقبت	۲/۰۵	۰/۷۰	-۰/۹۵	۵/۵۱	۰/۰۰۱
نقض وظیفه	۲/۲۶	۰/۶۱	-۰/۷۴	۴/۷۴	۰/۰۰۱
خسارت	۱/۹۶	۰/۷۹	-۱/۰۴	۶/۱۹	۰/۰۰۱
رابطه سببیت	۱/۳۰	۰/۴۹	-۲/۷۰	۷/۷۱	۰/۰۰۱
کل	۲/۲۰	۰/۷۰	-۰/۸۰	۴/۸۲	۰/۰۰۱

$P \leq 0/05$

براساس نتایج جدول ۴ دانش داوران ورزش‌های پربرخورد از مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری به‌صورت کلی مناسب ارزیابی نشده است، چراکه میانگین کلی دانش داوران از مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری

به صورت معناداری کوچکتر از میانگین نظری آزمون بوده است ($M=2/20$). همچنین دانش داوران در هیچ یک از مؤلفه های دوازده گانه ابزار مناسب ارزیابی نشده است ($P \leq 0/05$). در این میان مؤلفه اجرای قوانین با میانگین $2/80$ و مؤلفه مفاهیم مسئولیت مدنی با میانگین $1/10$ به ترتیب بالاترین و پایین ترین میانگین را در میان مؤلفه های دانش داوران ورزش های پربرخورد از مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری داشته اند.

جدول ۵. مقایسه دانش داوران ورزش های پربرخورد نسبت به حقوق ورزشی و مسائل حقوقی مرتبط با حرفه داوری براساس تجربه داوری و درجه داوری

گروه	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
تجربه داوری	بین گروهی	۱/۶۵۲	۲	۰/۸۲۶	۰/۵۱	۰/۵۹
	درون گروهی	۲۲۷/۹۸۸	۱۸۰	۱/۲۶۷		
	کل	۲۲۹/۶۳۹	۱۸۲	-		
درجه داوری	بین گروهی	۱/۱۴۷	۲	۰/۵۷۳	۰/۴۷	۰/۶۳
	درون گروهی	۲۳۵/۷۴۹	۱۸۰	۱/۳۱۰		
	کل	۲۳۶/۸۹۶	۱۸۲	-		

نتایج حاصل از آزمون آنوا که به منظور سنجش تفاوت میان دانش داوران از مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری براساس متغیرهای تجربه داوری و درجه داوری در سطح $0/05$ انجام گرفت، نشان می دهد که تفاوت معناداری میان دانش داوران در تجربیات داوری متفاوت و همچنین در درجات مختلف داوری وجود ندارد (جدول ۵). بدان معنی که تجربیات داوری و همچنین درجات مختلف داوری داوران ورزش های پربرخورد تأثیری بر میزان دانش آنها از مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری نداشته است.

جدول ۶. عملکرد داوران ورزش های پربرخورد مرتبط با وظایف قانونی داور در محیط رقابت (میانگین نظری: $3/00$)

مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت با میانگین نظری	t	سطح معناداری
بررسی و بازدید	۲/۴۹	۰/۵۴	-۰/۵۱	۳/۳۷	۰/۰۰۱
آگاه کردن	۱/۲۵	۰/۹۹	-۱/۷۵	۶/۹۳	۰/۰۰۱
شرایط محیطی	۲/۵۳	۰/۶۸	-۰/۴۷	۳/۲۱	۰/۰۱
حفظ محیط رقابت	۲/۲۹	۰/۴۲	-۰/۷۱	۳/۹۹	۰/۰۰۹
اجرای قوانین	۳/۳۸	۰/۷۳	۰/۳۸	۳/۹۸	۰/۰۲
نظارت	۲/۳۹	۰/۶۰	-۰/۴۱	۳/۶۰	۰/۰۲
ورزشکار آسیب دیده	۲/۳۵	۰/۴۵	-۰/۷۵	۳/۷۳	۰/۰۰۱
کل	۲/۴۵	۰/۸۸	-۰/۵۵	۳/۴۱	۰/۰۰۱

$p \leq 0/05$

براساس نتایج جدول ۶ عملکرد داوران ورزش‌های پربرخورد در ارتباط با وظایف قانونی خود در محیط رقابت به صورت کلی مناسب ارزیابی نشده است، چراکه میانگین عملکرد داوران ورزش‌های پربرخورد به صورت معناداری کوچک‌تر از میانگین نظری آزمون است ($M=2/45$). در این زمینه میانگین عملکرد داوران در ارتباط با مؤلفه‌های بررسی و بازدید ($M=2/49$)، آگاه کردن ($M=1/25$)، شرایط محیطی ($M=2/53$)، حفظ محیط رقابت ($M=2/29$)، نظارت ($M=2/39$) و ورزشکار آسیب‌دیده ($M=2/35$) مناسب ارزیابی نمی‌شود، حال آنکه میانگین عملکرد آنها در زمینه مؤلفه اجرای قوانین به صورت معناداری بالاتر از میانگین است که مناسب ارزیابی می‌شود ($M=3/38$). ($P \leq 0/05$)

بحث و نتیجه‌گیری

حرفه داور از منظر حقوقی همواره به دلیل ماهیت و ساختار وظیفه‌ای که داوران در رقابت‌های ورزشی اعمال می‌کنند، جایگاه ویژه‌ای دارد، که این حساسیت با توجه به ماهیت رشته‌های مختلف ورزشی و میزان خطرهای درگیر در ورزش‌ها به طور چشمگیری متفاوت است (۲۲). به عبارت دیگر، اهمیت و نقش داور در جهت اعمال مراقبت و کنترل رقابت در ورزش‌هایی که ماهیتاً خطرآفرین بوده و احتمال ورود آسیب‌های شدید و بعضاً جبران‌ناپذیر به ورزشکاران وجود دارد، بیشتر از دیگر رشته‌های ورزشی خواهد بود (۱۵). به همین سبب نوع نگرش داوران رشته‌های ورزشی پربرخورد نسبت به حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داور از یک سو و آگاهی و دانش آنها از مباحث حقوقی مذکور و همچنین اعمال و اجرای وظایف قانونی داور در محیط رقابت و میادین ورزشی توسط داوران اهمیت ویژه‌ای دارد. علی‌رغم این موضوع و براساس نتایج حاصله نگرش داوران

مشارکت‌کننده در این پژوهش به عنوان نماینده داوران رشته‌های ورزشی پربرخورد کشور از حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داور نگرشی منفی ارزیابی شده است. بدان معنی که آنها علاقه‌ای به آگاهی و افزایش دانش خود از مباحث حقوق ورزشی و موضوعات حقوقی مرتبط با حرفه داور نداشته و در نظر آنها آگاهی از موارد مذکور اهمیت زیادی ندارد. همچنین مطالب مذکور تأثیری در نحوه عملکرد آنان در محیط رقابت ندارد. همچنین حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داور به مانند سایر مباحث حقوقی مرتبط با ورزش و رقابت مرتبط با فدراسیون‌های ورزشی، مدیریت باشگاه‌ها، کمیته‌های انضباطی و مسئولان حقوقی سازمان‌های ورزشی است که ارتباطی با داوران و حرفه داور ندارد. در حقیقت در نظر داوران مشارکت‌کننده در این پژوهش ملاک داور متعارف و استاندارد، داور است که تنها اطلاعات جامعی از مباحث تکنیکی و فنی حرفه داور داشته باشد که در این میان جایی برای حقوق ورزشی و آگاهی از مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داور، به ویژه در ساختار ورزش ایران، وجود ندارد. از طرف دیگر، نتایج حاکی از نبود تفاوت در نگرش داوران در زمینه حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داور با توجه به تجربیات داور و درجات داور آنها بوده است. به عبارت دیگر، سابقه شرکت در میادین رقابتی در طول زمان و کسب تجربیات مختلف و همچنین شرکت در کلاس‌های ارتقای درجه داور در دفعات متعدد در ارتقای نگرش آنها در خصوص حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داور تأثیری نداشته است.

براساس نتایج داوران ورزش‌های پربرخورد از دانش و آگاهی مناسبی در خصوص مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داور برخوردار نبودند. به عبارت دیگر، آنان از وظایف و مسئولیت‌های قانونی خود در محیط رقابت و در قبال

ورزشکاران تحت کنترل آگاهی ندارند و از عواقب حقوقی عدم اجرای صحیح و کامل وظایف محوله، عناصر لازم به منظور تحمیل مسئولیت‌های کیفری و مدنی به آنان و معیار داور استاندارد و متعارف آگاه نیستند. از طرف دیگر، از شرایط و ضوابط ورود خود به دعاوی قضایی آگاهی نداشتند که این موارد می‌تواند علاوه بر افزایش احتمال ورود آسیب به ورزشکاران تحت کنترل آنان در رقابت‌های ورزشی، سبب ایجاد دعاوی قضایی بسیار جدی برای آنان از یک طرف و همچنین مراجع استخدامی آنها، هیأت‌های ورزشی و فدراسیون‌های مربوط شود. از طرف دیگر، براساس نتایج پژوهش تفاوتی میان دانش داوران با توجه به تجربیات داوری و درجات داوری آنها وجود نداشته است.

نتایج پژوهش نشان داد که داوران ورزش‌های پربرخورد عملکرد مناسبی در زمینه اجرای وظایف قانونی خود در میادین رقابتی از خود نشان نمی‌دهند. براساس نظرهای مسئولان و اعضای کمیته‌های فنی هیأت‌های ورزشی مشارکت‌کننده در این پژوهش عملکرد داوران در خصوص بیشتر ابعاد وظایف حقوقی داوری در رقابت‌های ورزشی قابل قبول نیست، البته این موضوع با توجه به نگرش و دانش نامناسب آنها از حقوق ورزشی به صورت کلی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری توجیه‌پذیر است. این نتایج در راستای یافته‌های اندک تحقیقات انجام‌گرفته در این حوزه بوده است (۲۷، ۲۳، ۲۲، ۲۰، ۱۹، ۱).

به‌طور کلی عوامل مؤثر بر نگرش و دانش نامناسب داوران به حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری و همچنین عملکرد نامناسب آنها از منظر حقوقی در محیط رقابت از جهات مختلفی قابل بررسی است. اساساً یکی از دلایل عمده اثرگذار بر دانش و عملکرد حقوقی نامناسب داوران در محیط رقابت عدم علاقه و عدم

احساس نیاز و الزام آنان به ارتقای دانش خود از مباحث حقوقی مربوط و به تبع آن عملکرد نامناسب آنان در میادین ورزشی است که خود متأثر از سیستم ناکامل آموزش و ارتقای داوران با مرجعیت فدراسیون‌های ورزشی است. در حقیقت حقوق ورزشی به‌طور کلی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری در سیستم آموزش و ارتقای داوری کشور به‌صورت واضح و کامل دیده نشده که جای تأمل بسیار دارد. از طرف دیگر، نبود منابع علمی مرتبط با حقوق ورزشی و مسائل قانونی حرفه داوری اعم از کتاب‌های منتشره، مجلات داوری و پژوهش‌های علمی از یک سو و سایت‌های اینترنتی مرتبط با موضوعات مذکور از دیگر عوامل مؤثر بر نوع نگرش، میزان دانش و نحوه عملکرد داوران در ورزش‌های پربرخورد در کشور است (۱۹).

در بررسی این موضوع از منظر کلان نیز آگاهی پایین جامعه ورزش کشور از حقوق، وظایف و مسئولیت‌های کلیه افراد حاضر در محیط ورزش به‌صورت کلی و در ارتباط با داور و حرفه داوری به‌صورت ویژه می‌تواند از جمله عوامل اثرگذار بر نگرش، آگاهی و عملکرد داوران از مباحث حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داوری باشد. همچنین، عدم حمایت‌های رسانه‌ای در سطح ملی (با وجود شبکه اختصاصی ورزش) و همچنین حمایت‌های نامناسب دانشگاهی از حقوق ورزشی که خود مرتبط با نبود متخصصان و کارشناسان حقوق ورزشی در مجامع علمی کشور است و از طرف دیگر، تعداد پایین دعاوی قضایی مرتبط با ورزش و داوری می‌تواند بر نوع نگرش و اهمیت موضوع در نظر داوران ورزش‌های پربرخورد از یک طرف و همچنین بر میزان دانش و نحوه عملکرد آنان در ارتباط با موضوعات مورد بحث اثرگذار باشد. بر همین اساس توجه به موارد مذکور می‌تواند توجیه مناسبی برای نبود تفاوت میان دانش و عملکرد

پیشنهاد می‌شود تا به حقوق ورزشی در رسانه‌های کشور به‌ویژه تلویزیون ملی کشور و شبکه‌های ورزشی توجه ویژه‌ای اعمال شود. از طرف دیگر، علم حقوق ورزشی باید در دانشگاه‌های کشور گسترش یابد که این خود بر تولید متخصصان مربوط از یک طرف و همچنین کیفیت و کمیت منابع علمی منتشره تأثیرگذار است و در طولانی‌مدت موجب تغییر نگرش، ارتقای دانش و تغییر عملکرد داوران ورزش‌های پربرخورد و همچنین داوران همه رشته‌های ورزشی از حقوق ورزشی و مباحث حقوقی مرتبط با حرفه داورى می‌شود.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از تمامی داوران و مسئولان هیأت‌های ورزشی ورزش‌های پربرخورد شهر اصفهان که در انجام این پژوهش همکاری کردند، قدردانی می‌شود.

نامناسب داوران مشارکت‌کننده در این پژوهش از مسائل حقوقی مرتبط با حرفه داورى با توجه به تجربه داورى و درجه داورى آنها باشد. به بیانی دیگر، از یک سو تجربه داورى در طول سالیان متمادی و همچنین سپری کردن دوره‌های آموزشی متعدد به‌سبب ارتقای درجه داورى تأثیری بر میزان دانش و نحوه عملکرد داوران ورزش‌های پربرخورد نداشته و از سوی دیگر، ارتقای درجه داورى داوران که با کسب تجربیات مختلف و متنوع برای آنان در میادین ورزشی همراه بوده، بدون ارتقای دانش حقوقی آنها از مباحث مرتبط با حقوق ورزشی و وظایف و مسئولیت‌های قانونی داور در میدان رقابت امکان‌پذیر بوده است که جای تأمل بسیار دارد.

با عنایت به نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود تا در برنامه‌های آموزشی و ارتقای داورى با مرجعیت فدراسیون‌های ورزشی بازنگری کلی انجام گیرد. همچنین

منابع و مأخذ

۱. انبسی، محمدعلی (۱۳۹۰). «مسئولیت مدنی مدیران باشگاه‌های ورزشی»، همایش مدیریت و برنامه‌ریزی در فوتبال پایه، آکادمی ملی فوتبال ایران، تهران، ص ۱-۳.
۲. بنیان، عباس (۱۳۹۲). «میزان آگاهی‌های حقوقی و مسئولیت‌های مدنی معلمان در ساعت درس تربیت بدنی مدارس»، نشریه آموزش تربیت بدنی، دوره ۲، ش ۱، ص ۱۰-۱.
۳. بنیان، عباس؛ کاشف، مجید (۱۳۸۵). «تفاوت آگاهی‌های حقوقی و مسئولیت مدنی مربیان ورزش زن و مرد در رویدادهای ورزشی»، پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، دوره ۲، ش ۸، ص ۷۹-۹۰.
۴. جامپیون، جونیور؛ والتر، تی (۱۳۷۶). «مبانی حقوقی ورزش‌ها، مسئولیت مدنی در ورزش»، ترجمه حسین آقایی نیا. تهران: نشر دادگستر با همکاری کمیته ملی المپیک، ص ۱۵-۲۹.
۵. حسینی، محمد؛ اسحاقی، الهام (۱۳۹۴). «مسئولیت مدنی و کیفری ناشی از فعالیت‌های ورزشی»، دانش حقوق مدنی، دوره ۴، ش ۱، ص ۵۵-۶۷.
۶. کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۸). «خطاهای ورزشی و مسئولیت ورزشی»، حقوق و علوم سیاسی، ش ۴۳، ص ۳۷-۵۷.
7. Cadkin, J. (2007). "Sports official liability: Can sue if the ref missed a call". Sport and Entertainment, 9(4), pp: 1-13.
8. Carpenter, L. J. (2000). "Legal concepts in sport: A primer". Champaign, Sagamore, IL, pp: 73-98.

9. Dougberty, N. J. (2002). "Principals of safety in physical education and sport". National Association for Sport and Physical Education, Virginia, pp: 35-65.
10. Dougberty, N. J., Auxter, D., Goldberger, A. S., Heinzmann, G. S. (1994). "Sport physical activity and the law". Champaign, Human Kinetics, Illinois, pp: 56-79.
11. Dougherty, N. J., Goldberger, A. S., Carpenter, L. J. (2007). "Sport, physical activity, and the law". Sagamore Publishing, LLC, pp: 81-99.
12. Fast, K. (2004). "Sport liability law: A guide for amateur sports organizations and their insurers". Dolden Wallace Folick LLP, LA, pp: 53-67.
13. Hart, J. E., Ritson, R. J. (2002). "Liability and safety in physical education and sport". AAHPERBD, LA, pp: 34-48.
14. Kerjcie, R. V., Morgan, D. W. (1970). "Determining sample size for research activities". Educational and Psychological Measurements, 30, pp: 607-610.
15. Loomis, J. (2001). "The emerging law of referee malpractice". Seton Hall Journal, 9, pp: 73-88.
16. Mirsafian, H. (2018). "Assessment of coaches' knowledge from their legal duties toward athletes". Research on Educational Sport, 5(13), pp: 91-106.
17. Mirsafian, H. (2017). "Assessment of football referees' knowledge from law issues related to referring career". Sport Management Studies, 9(44), pp: 17-30.
18. Mirsafian, H. (2016). "Legal duties and legal liabilities of coaches toward athletes". Physical Culture and Sport Studies and Research, 69, pp: 5-14.
19. Mirsafian, H. (2016). "Legal duties and legal liabilities of coaches toward athletes". Physical Culture and Sport Studies and Research, 69(1), pp: 5-14.
20. Mohamadinejad, A., Mirsafian, H. (2015). "Connection between the legal knowledge and social background of sports coaches at Iranian universities". Iranian Studies, 48(4), pp: 551-566.
21. Mohamadinejad, A., Mirsafian, H., Kiraly, I. (2013). "Legal relationship between coach and athlete". Magyar Sporttudományi Szemle, 14(3), pp: 4-8.
22. Mohamadinejad, A., Mirsafian, H., Soltanhoseini, M. (2012). "Civil liability of referees in the sport competitions". Journal of Human Sport and Exercise, 7, pp: 24-34.
23. Morakinyo, E. (2008). "Legal liability of referees for negligence during sports competition". International Sports Law Review Pandektis, 7, pp: 3-4.
24. Schot, N. (2005). "Negligent liability in sport". Sports Law eJournal, pp: 1-14.
25. Sandler, R. (2011). "Elements of torts in USA". Available from: <http://www.rbs2.com/torts.pdf>.
26. Teipel, D. (2001). "Aggression in soccer". Journal of Physical Education and Sports, 46, pp: 45-58.
27. Wong, G. (2010). "Essential of sports law". ABC-CLIO Publishers, Westport, Connecticut, pp: 21-34.